

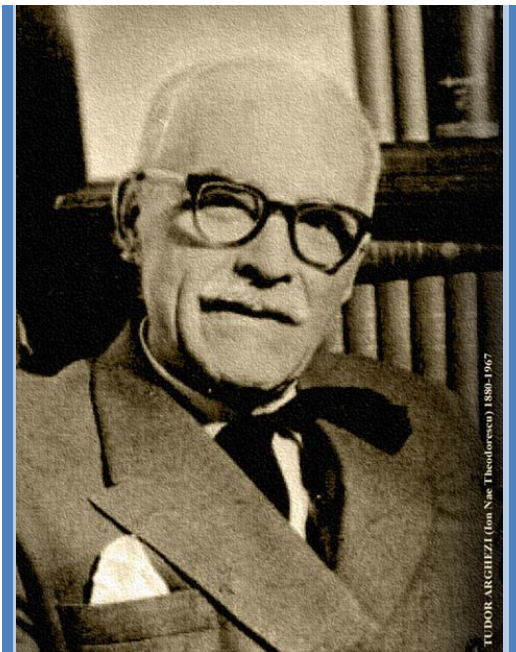


TUDOR ARGHEZI

Lucia-Elena LOCUSTEANU

Ion Nae THEODORESCU (1880-1967)

A semnat: *Ion Theo* - prescurtare a numelui adevărat; *Lara Teobald*; iar din 1898, semnează **ARGHEZI** (de la Argesis, numele străvechi al râului Argeș).



TUDOR ARGHEZI (Ion Nae Theodorescu) 1880-1967

*„M-am zămislit ca-n basme, cu șapte frunți și șapte
Grumazi și șapte țeste.
Cu-o frunte dau în soare, cu celelalte-n noapte.
Și fiecare este
Și nu este.*

*Sunt înțger, sunt și diavol, și fiară și-alte-asemeni
Și mă frământ în sine-mi ca taurii-n belciug...”
(Tudor Arghezi - „PORTRET”)*

Versurile citate conturează profilul liric arghegian într-o autodefinire ce evidențiază structura sufletească contradictorie a poetului ce-și caută în permanență drumul creator. Criticul Eugen Lovinescu îl consideră, încă din 1923: „un suflet faustian, în care sălășluiesc două suflete, ce se ciocnesc, (...), principii contradictorii ale omului modern”. Poet al perioadei interbelice, Tudor Arghezi este un spirit patetic și neliniștit, este poetul marilor întrebări fără răspuns, ce a făcut din drama existențială punctul de plecare al liricii sale.

Nicolae Balotă consideră că „scrisul lui Arghezi, înainte de a fi dramă etică sau gnoseologică, este o dramă a cuvântului”. Disputându-și locul cu Lucian Blaga, de „cel mai mare poet al românilor, după Eminescu”, Tudor Arghezi este un liric prin excelență, greu de încadrat într-un singur curent literar. Trebuie să menționăm că această perioadă se întretaie, luptând pentru supremație, afirmare curente secolului al XX-lea, unele doar românești ca sămănătorismul și tradiționalismul/ gândirismul, ultimul apărut după poporanism/ narodnicism, dar și multitudinea de curente moderne: parnasianism, simbolism, cele de avangardă, culminând cu impresionismul, expresionismul, ermetismul, etc.

Ideile estetice ale liricii argheziene se grefează în metafore revelatorii cum le-ar numi Lucian Blaga. Deși n-a scris o Artă Poetică de tipul cunoscutelor poemelor clasice ca cele ale lui Horațiu și Boileau, și nici măcar Scrisori rillkeniene către un tânăr poet, Tudor Arghezi, în cele patru etape creatoare, și-a rezumat opiniile estetice, concepția despre poezie, despre artă, în creații, dar și în nenumărate aprecieri. Pentru Arghezi „Poezia e însăși viața, e umbra și lumina care catifelează natura și dă omului senzația că trăiește cu planeta lui în cer. Pretutindeni și în toate e poezie, ca și cum omul și-ar purta capul cuprins într-o aureolă de icoană”. „Poezia nu e numai în dragoste; poezia e în atelier; (...) în chinul omului de a se realiza; (...); Fiecare om are emoția poeziei, dar se pare că poezii au și harul expresiei.”

Poate, mergând și pe linia cerinței lui Mihail Kogălniceanu din „Introducere” – articolul devenit Programul estetic al romantismului românesc, publicat în primul număr al „Daciei Literare” - care nota că „va primi în coloanele sale, cele mai bune scrieri originale”, dar, mai ales, pe linia trasată de Revista și Cenaclul „Sburătorul”, conduse de Eugen Lovinescu, Tudor Arghezi este preocupat înainte de toate „să scrie bine, frumos și românește”, încercând „să facă din limba noastră –AUR, ARGINT și PIETRE RARE”. „Mă lupt de o viață întreagă cu cuvintele. Am căutat să le supun și, din materia lor plastică, să modelez, după gând și simțire, un veșmânt nou pentru idee, pentru sentiment, deoarece scriitorul are misiunea de a ridica nivelul limbii cât mai sus”.- mărturisește Tudor Arghezi într-un interviu din 1965.

Concepția despre poezie, menirea ei și a poetului, o/ le îmbracă în haina/ vestmântul cuvântului în numeroasele arte poetice ,din toate cele patru etape de creație ,cum ar fi: „RUGĂ DE SEARĂ”, „NEHOTĂRÂRE”, „BELȘUG”, „CALIGULA”, „TESTAMENT”, „EX LIBRIS”, „SUFLETULE, IA AMINTE!” „FLORI DE



MUCEGAI"- pentru estetica urâtului, etc. Poezia filozofică *NEHOTĂRĂRE* o putem numi și *monolog dramatic* ce dezvăluie *trăirile contradictorii* ale unui *spirit neliniștit*, chemat de *aspirația spre a cuceri necunoscutul depărtărilor ascunse*, iar drama se naște din faptul că pentru poet *cunoașterea este o problemă de opțiune existențială*, care înobilează, iar aspirația spre cunoaștere devine *criză de conștiință*, în timp ce *arta/ poezia* e văzută ca act ce *presupune muncă titanică*, dusă la paroxism – *motiv al jertfei creatoare*: „Înveșmântat domnește, să trec cu giulgiul rupt;/ Pe coate cu luceferi, spoit pe piept cu aur/ Și tatuat cu fulger, să nu-nving? să nu lupt?”

Și aici folosește drept motiv/ metaforă al/a creației/ poeziei – „PĂINEA”, semnificând și menirea artei de a fi hrană zilnică pentru cititor, privitor, ascultător, iar Creatorul/ Poetul, înzestrat cu har divin, metaforic e „mâna bună”; *poetii* sunt *visătorii*, „semănătorii”: „Ca să mă frângă-n soare, schimbat prin moarte-n PÂINE,/ Și fraților din urmă, șoptind să mă împartă.”, ca, mai târziu, în „CALIGULA”: „De pe pod, la miezul nopții, le aruncă MÂNA BUNĂ/ PÂINEA, ce nutrește truda și trudește VISĂTORII./ Mâini lăsați-le flămânde să se-acopere cu luna;/ Lebezi, așteptați ca PÂINEA să v-o dea SEMĂNĂTORII.”

În lirica lui Tudor Arghezi *poezia* e „cântec”, „lumină”, „taină”, „unda”, „întinsurile-albastre” în „CALIGULA”; este „testament”, „un nume adunat pe-o carte”, e „vis”, „icoană”, „vioară”, „Dumnezeu de piatră” „slovă de foc și slovă făurită”, iar versurile sunt „frumuseți și prețuri noi”, „cuvinte potrivite” în inegalabila artă poetică modernă - „TESTAMENT”, ce deschide primul său volum „CUVINTE POTRIVITE”, apărut în 1927.

Cuvântul „TESTAMENT”, ca titlu, are dublă *accețiune*: *denotativă* = act juridic; creația devenind „bun” - „proprietate” a generațiilor viitoare; și *valoarea conotativă*, cu multiple semnificații, poate și cu trimitere la *VECHIUL ȘI NOUL TESTAMENT* - cele două părți ale *BIBLIEI*, și nu numai, dat fiind că termenul a mai fost folosit ca titlul al unei poezii și de VĂCĂRESCU: „Urmașilor mei Văcărești,/ Las vouă moștenire/ Creșterea limbii românești/ Și-a patriei cinstire!”

Folosind un limbaj ce-și trage seva din izvorul nesecat al limbii populare, dar și din diversele sectoare ale limbii, arta poetică de sinteză - „TESTAMENT” concentrează esența gândirii estetice argheziene, într-un monolog adresat, dialogat, liric subiectiv, structurat în șase strofe inegale* ca număr de versuri – particularitate a modernismului, secvențe poetice ancorate într-o axă temporală: - *trecutul inspirator al înaintașilor înțelepți + prezentul creator + responsabilitatea și menirea, datoria viitorimii* de a ridica valoric, prin noutate și originalitate valoarea creației.

Pentru Tudor Arghezi poetul e „un nume adunat pe-o carte”, e urmaș al experienței înaintașilor înțelepți, cu care se identifică și pe care-i prețuiește pentru efortul permanent și responsabil de cizelare a limbii, de ridicare pe o nouă treaptă valorică a creației, aducând originalitate și noutate, lucru ce-l cere și urmașilor *robi ai cuvântului*: valoare, prospețime și, mai ales, responsabilitate și muncă: „De la străbunii mei până la tine,/ Prin râpi și gropi adânci,/ Suite de bătrânii mei pe brânci./ Și care tânăr, să le urci te-așteaptă,/ Cartea mea-i, fiule, o treaptă.”; „Bătrânii-au adunat printre plăvani,/ Sudoarea muncii sutelor de ani.”

Transfigurarea estetică a realității presupune cunoașterea operei înaintașilor, atașament, cult al strămoșilor, respect față de tradiție, dar și proces de distilare al graiului bolovănos. Poetul se identifică cu opera, este *robul cuvântului*: „robilor cu saricile pline”; „Robul a scris-o, Domnul o citește”. Majusculele cu care notează cele două substantive, devenite proprii capătă în context multiple semnificații. Dacă cea a „Robului” definește poetul și munca titanică de jertfă creatoare, sintagma metaforică „Domnul o citește” aduce în prim plan una dintre funcțiile artei, în general, aceea de înnobilitare, îmbogățire a ființei umane prin receptarea creației. Procesul de creație presupune muncă și jertfă, inspirație și meșteșug în transfigurarea metaforică a realității: „Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite/ Eu am ivit cuvinte potrivite/ Și leagăne urmașilor stăpâni/ Și frământate mii de săptămâni,/ Le-am preschimbat în visuri și-n icoane”.

Sintagma metaforică „cuvinte potrivite” dă și titlul volumului, iar metafora metonimică „leagăne” definește funcția de delectare și de înnobilitare a artei, pentru cel care o receptează, funcție întărită și de versurile din ultima strofă a poemului –artă – poetică: „Întinsă leneșă,/ Domnița suferă în cartea mea.” E transpusă metaforic și ideea participării active a cititorului.

Arghezi subliniază/ scoate în evidență, folosind expresii metaforice, și cele două funcții/ meniri ale artei: *funcția socială/ „artă cu tendință”*, de armă, de îndreptare, educare, etc.: - „Am lut ocară, și



torcând ușure/ Am pus-o când să-mbie, când să-njure”; „Pe care ascultând-o a jucat – Stăpânul, ca un țap înjunghiat,”; dar și funcția de delectare/ de plăcere, înnobilare prin receptare afectivă a artei: „Întinsă leneșă pe canapea/ Domnița suferă în cartea mea.” – „TESTAMENT”.

Opera – poezia – creația e definită metaforic drept „carte” - metaforă centrală, element de recurență, ce se concretizează în alte multiple metafore asociate: „bun”, „un nume adunat pe-o carte” – metonimii; „o treaptă” – sugerând și ideea continuității artei, dar și a responsabilității poetului de a aduce prospețime/ originalitate și noutate, o altă, nouă dimensiune, valoare creației. Poezia e „hrisov” – proprietate și a celui ce o receptează, e lucru sacru, dat fiind că reprezintă și „cuvinte potrivite”, „visuri și icoane”, „leagăne”, „slova de foc și slova făurită” – sintagme metaforice, care, în context, pot sugera atât valoarea spirituală, cât și munca titanică de creație, sau „adevărul/ realitatea și adâncimea trăirilor”, așa cum am întâlnit și la EMINESCU, la care poezia e și „cuvântul ce exprimă adevărul”.

În accepțiunea lui Arghezi, poezia e și „DUMNEZEU DE PIATRĂ,/ HOTAR ÎNALT, CU DOUĂ LUMI ÎN POALE,/ PĂZIND ÎN PISCUL DATORIEI TALE”, versuri ce transmit ideea înălțării prin artă, dar transpun poetic cele DOUĂ „UNIVERSURI”: „REALITATEA” ce devine sursă de inspirație și „CREAȚIA-POEZIA”, rezultat al harului și al responsabilității față de cuvânt a creatorului. „TESTAMENT” e poezia în care anticipă și estetica urâtului, materializată în ciclul „FLORI DE MUCEGAI”.

„FLORI DE MUCEGAI”, simbol al poeziei moderne, ce aduce în maniera unui un trist și crud realism lumea periferiei sociale, are ca punct de plecare pe BAUDELAIRE cu „FLORILE RĂULUI”, fără a-i împărtăși cartezianismul acestuia, căruia ARGHEZI îi opune reacția unui „organism sui – generis”, după opinia criticului Nicolae Balotă.

Poezia argheziană are noutatea și originalitatea ei, încadrându-se în poezia modernistă, atât prin tematica abordată a infernului închisorii, cât și prin sintaxa dezarticulată și prin reforma limbajului dur cu semnificații neobișnuite. Stil e concentrat, cuvântul e riguros și are o mare forță de plasticizare. Alături expresiilor diafane pe cele aspre, dure, încât, deși expresia e uneori vulgară, violentă, are/ capătă valoare estetică.

Nouă în literatura română e lumea prezentă în volumul „FLORI DE MUCEGAI” – lumea de la periferia societății, o lume a mocirlei, a declasaților abrutizați de instincte și pasiuni brutale, conturând figuri reprezentative ca: *baba gazdă de hoți*, *dezertorul*, dar și frumuseți fizice rare ca *țigancă florăreasă*, subliniind și o anumită suavitate sufletească, în poezii ca: „TINCA”, „RADA”, „ION ION”, „SFÂNTUL”. Predomină lumea închisorii, reflectată în poezii atât lirice, cât și epice sau dramatice, ilustrând scene din viața de temniță ca „CINA”, „PUI DE GĂI”, „UCIGĂ-L TOACA”, sau înregistrarea deținuților în „DIMINEAȚA”, „MORȚII”. Sunt emise și judecați de valoare asupra condiției umane, asupra societății în: „CEASUL DE APOI”, „SERENADA”.

Ciclul „FLORI DE MUCEGAI” e prefațat de arta poetică cu același titlu, în care, ca și la EMINESCU, poeziile sunt „FLORI”, dar „FLORI DE MUCEGAI”. Poeziile sunt „flori de mucegai”, pe care Poetul le-a „scris cu unghia pe tencuială/ Pe un perete de firidă goală/ Pe întuneric, în singurătate,” sunt poeziile care aduc o nouă modalitate estetică – estetica urâtului, prefigurată încă din „TESTAMENT”: „Din bube, mucegaiuri și noroi/ Iscat-am frumuseți și prețuri noi.” POEZIA cere muncă istovitoare, motiv al jertfei creatoare, muncă de găsim și cizelare, cum ar spune criticul Titu Maiorescu, de „sensibilizare a cuvântului”: „Pâinea ce nutrește trudă și trudește visătorii”, în „CALIGULA”, dar și în „TESTAMENT”: „Prin râpi și gropi adânci/ Suite de bătrânii mei pe brânci”; „Bătrânii-au adunat, printre plăvani,/ Sudoarea muncii sutelor de ani.” - versuri ce metaforic fac trimitere și la faptul că poezia/ arta, în genere, e și un proces de continuitate, că înțelepții înaintași au căutat, prin efort, calea cea dreaptă în permanenta confruntare cu acel cântec de sirenă al multitudinilor de curente literare/ culturale ale epocii.

Condiția vitregă a Poetului se aseamănă cu cea din lirica eminesciană, blagiană, și nu numai: „Cine-a scris, în ce odaie, fără pat și fără foc,/ Imnul acesta de izbândă, de iubire, de durere?” – „CALIGULA”, pentru că POETUL/ CREATORUL de frumos e ROB al CUVÂNTULUI: „ROBUL a scris-o, Domnul o citește,” – subliniind și latura educativă, dar și de delectare a creației: receptarea ei reprezentând înnobilare, deoarece Poezia/ Creația „e hrisovul vostru cel dintâi,/ AL ROBILOR cu saricile pline” – „TESTAMENT”

Din versurile argheziene desprindem și ideea că opera sa va străbate veșnicia: „Cântecul, lumina, taina, unda, -ntinsurile - albastre/ Noi le ținem, noi le strângem, cei căzniți, urâți și goi/ Temeliile veciei orice-ați face-s ale noastre,/ Voi, întoarceți-vă veseli și slăviți, întru noroi.” – „CALIGULA”.



Credința poetului în veșnicia artei e prezentă și în „PSALMI”^{**} – poezii filozofico-religioase, ce reprezintă zbaterea poetului între credință și tăgadă: „Pentru credință și pentru tăgadă,/ Te caut dârș și fără de folos.” Până la Arghezi, au mai scris PSALMI și Eminescu, Macedonski, Goga, Blaga. Pentru Arghezi, PSALMUL este o compunere poetică – biblică, căreia poetul îi dă multiple conotații filozofico-religioase și nu numai dacă ne gândim că „PSALMUL DE TAINĂ” este o poezie erotică, iar multe alte poezii ar putea fi încadrate în acest ciclu.

Între 1927 – când, la 47 de ani, publică primul său volum de versuri – și 1967, când moare, Arghezi scrie 18 PSALMI, dintre care 9, în primul volum – „CUVINTE POTRIVITE” – 1927, ar putea fi încadrați într-un ciclu; și câte un psalm în volumele: „ALTE CUVINTE POTRIVITE” – 1947; „POEME NOI” – 1963; „SILABE” – 1965; „FRUNZE” – 1967; „NOAPTE” – 1967; „FRUNZE TARI” – 1968. Trei dintre PSALMI au titluri ca: „PSALMUL MUT”, „PSALMUL DE TINEREȚE” și „PSALMUL DE TAINĂ”. Ca sursă de plecare, folosește cei 181 Psalmi cuprinși în „PSALTIREA” lui DAVID, dar și resursele creației populare, refăcând drama creatorului însetat de absolut, zbaterea lui între credință și tăgadă. Arghezi, ca Psalmist, apare în mai multe ipostaze: ca om, spirit însetat de cunoaștere, dar și ca artist – creator de frumos în raport cu Divinitatea. Fiecare PSALM oferă multiple conotații filozofico-religioase, transpuse în expresii metaforice revelatorii.

Primul „PSALM” e al ipostazei artistului conștient de vocația sa de excepție, de capacitatea sa inovatoare e PSALMUL POETULUI – DEMIURG, conștient de faptul că arta învinge moartea cucerind eternitatea: „O neliniștită patimă cerească/ Brațul mi-l zvâcnește, sufletul mi-l arde.” ; „Port în mine semnul, ca o chezășie,/ Că am leacul mare-al morții tuturor.”; dar și al POETULUI RĂZVRĂTIT, nesupus, care refuză să fie slăvit: „Vreau să pier în beznă și în putregai,/ Nencercat de slavă, crâncen și scârbit./ Ți să nu se știe că mă dezmierdai/ Și că-n mine însuși tu vei fi trăit.”

În cel de al 2-lea „PSALM”, psalmul RĂZVRĂTIRII fățișe, POETUL apare în ipostaza unui PROMETEU, care fură focul, metafora revelatorie a harul divin, și care, înverșunat îmbiind primejdia și căutând-o, zdrobind obstacolele ce-i stau în cale, este luptătorul care dăruiește omenirii focul, care, în context, devine metafora revelatorie a patimii creatoare, este simbolul poetului însetat/ mistuit de setea de cunoaștere, perfecțiune: „In blidul meu, ca și în cugetare,/ Desprins-am gustul otrăvit și tare,/ Mă scald în gheață și mă culc pe stei,/ Unde dă beznă, eu frământ scânteii, (...) „Primejdia o caut și o isc,/ Mi-aleg poteca strâmtă ca să trec,/ Ducând în cârcă muntele întreg.” (...) „ Cercasem eu, cu arcul meu,/ Să te răstorn pe tine, Dumnezeu!” (...) „Dar eu, râvnind în taină la bunurile toate,/ Ți-am auzit cuvântul, zicând că nu se poate.”

Al 3-lea „PSALM” e al SINGURĂȚĂII totale, a însingurării creatorului, creând o atmosferă sfâșietoare, asemănătoare celei bacoviene din „PLUMB” sau „LACUSTRĂ”, folosindu-se de metafora simbol a - „copacului”, cu multiple semnificații: „Tare sunt singur, Doamne, și pieziș!/ Copac pribeag uitat în câmpie,/ Cu fruct amar și cu frunziș/ Țepos și aspru-n îndârjire vie.” versurile subliniază și condiția vitregă, duală a creatorului, ce creionează un autoportret al celui care este „ prins adânc între vecii (veșnicie) și ceață (necunoscut)”. Prin multitudinea de metafore revelatorii, pe care, cred că nu greșesc, numindu-le chiar și simboluri, Arghezi punctează și condiția efemeră nu numai a creatorului de frumos, ci și a omului de rând, prin sintagma: „umbra mea de fum”. De aceea imploră Divinitatea: „În rostul meu tu m-ai lăsat uitării/ Ți mă muncesc din rădăcini și sânger./ Trimite, Doamne, semnul depărtării,/ Din când în când, câte un pui de înger!

„PSALMUL” al 4-lea este cel al dramaticei dezolării extreme, al sfâșierii lăuntrice chinuitoare, date de neputința descifrării tainelor de nepătruns ale Universului, de permanenta căutare a Divinității: „Ard către tine-ncet, ca un tăciune,/ Te caut mut, te nchipui, te gândesc.”; dar și de condiția vremelnică, trecătoare a ființei umane e și ea una dintre drame: „Ruga mea e fără de cuvinte,/ Și cântul, Doamne, mi-e fără glas./ Nu-ți cer nimic. Nimic ți-aduc aminte./ Din veșnicia ta nu sunt măcar un ceas.”, idee ce o regăsim, e drept, cu multiple alte semnificații și-n tabloul genezei din „SCRISOAREA I”, a lui Mihai Eminescu: „Muști de-o zi pe-o lume mică de se măsură cu cotul,/ În acea nemărginire ne-nvârtim uitând cu totul/ Cum că lumea asta-ntreagă e o clipă suspendată.”

Arghezi folosește motivul metaforic al „noptii”, care sugerează și ideea absurdului căutării atingerii absolutului, dar și al divinității, motiv pus în antiteză romantică cu cel al „luminii”, al aspirației



spre lumină: „Săgeata nopții zilnic vârful și rupe/ Și zilnic se-ntregește în metal./ Sufletul meu, deschis ca șapte cupe,/ Așteaptă o ivire din cristal,/ Pe un ștergar cu brâie de lumină.”

Și în „PSALMUL” al 5-lea, regăsim ideea de vremelnicie a condiției umane: „De când s-a întocmit Sfânta Scriptură/ Tu n-ai mai pus picioru-n bătătură / Și anii mor și veacurile pier/ Aici sub tine, dedesubt, sub cer.”. Poate, de aceea, poetul înalță o rugă fierbinte către Dumnezeu: „Nu-ți cer un lucru prea cu neputință/ În recea mea-ncruntată suferință./ Dacă-ncepui de-aproape să-ți dau ghes,/ Vreau să vorbești cu robul tău mai des.”. Poetul, probabil, s-ar mulțumi și cu un mesager al Divinității, al lumii necunoscute - un semn - un înger, ca și cel trimis lui Iosif: „Și i-ai trimis un înger de povață-” (...) „Doar mie, Domnul, veșnicul și bunul,/ Nu mi-a trimis, de când mă rog, niciunul...”.

O nouă ipostază a poetului RĂZVRĂTIT în zbaterea lui între credință și tăgadă o găsim în „PSALMUL” - „TE DRĂMUIESC ÎN ZGOMOT ȘI-N TĂCERE”: „Pentru credință și pentru tăgadă,/ Te caut dârș și fără de folos:/ Ești visul meu, din toate, cel frumos/ Și nu-ndrăznesc să te cobor din cer grămadă.” Găsim similitudini cu MEKA din „NOAPTEA DE DECEMBRIE” a lui Macedonski, pentru că și pentru Arghezi, Divinitatea e un Vis, e Absolutul spre care aspiră, ca și în „PSALMUL” al doilea: „Sunt vinovat că am râvnit/ Mereu numai la bun oprit.”; SAU ÎN „PSALMUL” al șaselea: „Fără să vreau să ies biruitor./ Vreau să te pipăi și să urlu: „Este!”; dar și cu Demiurgul - „Părintele” lui Eminescu din „LUCEAFĂRUL”. Se mai pot face trimiteri și la G. BACOVIA, Al. PHILIPPIDE, dar și la L. BLAGA, mai ales, prin metaforele revelatorii - „lumină”, „taină”.

Specific liricii moderne, în „PSALMUL” al 6-lea, apare și un gest de demitizare prin imaginea cerului răsturnat/ oglindit în apă: „Ca-n oglindirea unui drum de apă,/ Pari când a fi, pari când că nu mai ești;/ Te-ntrezării în stele, printre pești,/ Ca taurul sălbatec când se-adapă.”. Strofa capătă multiple semnificații, dat fiind motivele folosite: cel al „apei” sugerând, poate, ideea de permanență, continuitate, veșnicie; dar și motivul „luminii”, așezat într-o amplă comparație.

Al 7-lea „PSALM” are o tonalitate dramatică, simbolizând condiția duală a omului, incapacitatea lui de a alfa/ descoperi tainele ascunse ale creației, deși încearcă, rămânând doar: „vis” și „lut”: „Pentru că n-a putut să te-nțeleagă/ Deșertăciunea lor de vis și lut”. Apoi versurile devin patetice, încărcate de o muzicalitate de factură simbolistă, prin folosirea rimelor interioare, așezate în exclamații retorice: „Doamne, izvorul meu și cântecele mele!/ Nădejdea mea și truda mea!”; a enumerației în scară ascendentă, dar și a magiei verbelor, subliniind drama ființei umane în zbuciumul ei între credință și tăgadă: „Tu ești și-ai fost mai mult decât în fire/ Era să fii, să stai, să viețuiești,/ Ești ca un gând, - (comparație) - și ești și nu ești,/ Între puțință și-ntre amintire.”.

Din nou RĂZVRĂTIT apare în „PSALMUL” al 8-lea, în care deplânge efortul zadarnic și dramatic al omului de a atinge absolutul: „Din vijelii și biruinți trecute/ Am câștigat puterea, ce-a rămas:/ Nu mai străbat destinul meu la pas/ Ci furtunos de-acum, și iute.// Nu lua în seamă cântecele grele/ Cu care tulbur liniștea de-apoi./ Sunt leacuri vechi pentru dureri mai noi/ Și cântă moartea-n trâmbițele mele.” - versuri ce s-ar putea încadra și în sfera artelor poetice, dat fiind că și definește metaforic creațiile drept: „cântecele grele”, dar și „trâmbițele mele”. Regăsim unele similitudini cu poezia lui MALLARME, dar și cu imagini ale claustrării, în poezia bacoviană, cu metaforele simbol: „cavou”, „sicriu”, „lacustră” și nu numai, iar la Arghezi: „gol”, „patru laturi”, etc., „Pribeag în șes, în munte și pe ape,/ Nu știu să fug din marele ocol.// Piscul sfârșește-n punctul unde-ncepe./ Marea mă-nchide, lutul m-a oprit./ Am alergat și-n drum m-am răzvrătit/ Și n-am scăpat din zarea mării stepe.// Sunt prins din patru laturi deodată”.

Prezent în „PSALM” este și motivul „destinului”, „al sorți”, iar „moartea” apare ca „izbăvire” pentru Psalmistul pribeag. Cuvântul „pribeag” cu care Arghezi deschide „PSALMUL” devine metafora revelatorie a condiției umane de „trecători prin timp”, metaforă întâlnită frecvent în lirica eminesciană: „Cum n-oi mai fi pribeag/ De-atunci înainte,/ M-or troieni cu drag/ Aduceri aminte.” - („MAI AM UN SINGUR DOR”), dar și în poezia lui Lucian Blaga, cu care mai găsim similitudini și în ideea prezentă și la „Reiner Maria Rilke că viața și moartea sunt îngemănate.

„PSALMUL DE TAINĂ” - (1904), unul dintre puținii PSALMI cu titlu, alături de „PSALMUL MUT”, pune pe soclu, fie imaginea sacralizată a femeii, fie cea profană, iar după datare ar aparține ciclului „AGATELOR NEGRE”, și prin alternarea durității cu suavitatea, a stilului avântat, retoric, dar și a patosului erotic.



Psalmistul deci pendulează într-o imagistică a spiritualizării, în imagini de o ardentă senzualitate, ce merge de la adorație, la sacralizare: „Femeie răspândită-n mine ca o mireasmă de pădure,/ Scrisă-n visare ca o slovă,/ înfiptă-n trunchiul meu: secure.” (...)// Pur trandafir, bătut în cuie/ de diamant, pe crucea mea/ Și care-n fiere mișcare/ pierzi cu-o petală câte-o stea./ Cămin al dorurilor mele,/ fântâna setii-nverșunate./ Pământ fâgăduit de ceruri (...)// Tu care mi-ai schimbat cărarea/ și mi-ai făcut-o val de mare, (...)// Tu ce-nfiori pe șesuri plopilor/ când treci, din creștet la picioare,/ Și prinzi de tot ce te-ntâlnește/ o plasă caldă de răcoare.”; trecând la reproș și invectivă, la profan, amintindu-ne, parcă, de romanța populară: „Tu te-ai pierdut din drumul lumii/ ca o săgeată fără țintă/ Și frumusețea ta făcută/ pare-a a fi fost ca să ne mintă.”// Dar fiindcă n-ai putut răpune/ destinul ce-ți pândi făptura/ Și n-ai știut a-i scote-n cale/ și a-l prăvăli de moarte, ura; // Ridică-ți din pământ urechea,/ în ora nopții când te chem,/ Ca să auzi, o! neuitată,/ neiertătorul meu blestem.” Arghezi își impune să păstreze intactă imaginea ideală a femeii, chiar dacă s-a pierdut „din drumul lumii”, metaforă a infidelității, teme și motive frecvente în lirica erotică românească.

Un alt „PSALM” tratează, pe un ton bonom, motivul „MEMENTO MORI”. Anticipă, prin atmosfera apăsătoare a degradării biologice, unele imagini, ce vor fi prezente și-n din lirica de mai târziu, aici, conturează, cu mai puțin sarcasm, un portret, cu accente de pamflet, al bogatului trufaș: „Urechea lui, închisă pentru graiuri/ Cu seamă s-a umplut, de mucegaiuri./ Gingia moale, înțărcată, suge,/ Ochiul pornește blând să se usuce,/ În pântec spini, urzici și aguride/ Dau știri de beteșugul ce-l ucide.”.

Prezentă și în lirica eminesciană, dar și la Arghezi, în poezia „DE-A V-AȚI ASCUNS”, tema morții, văzută ca un joc cu viața, în acest „PSALM” accentuează ideea egalității oamenilor în fața ei: „Prefaci în pulbere mărunță/ Puterea dârză și voința cruntă./ Faci dintr-un împărat/ Nici praf cât într-un presărat./ Cocoloșești o-mpărăție mare/ Ca o foiță de țigare.”. Poetul creează efecte estetice, atât prin varietatea rimelor folosite, cât și prin alternarea versurilor lungi, bogate în aliterații și comparații metaforice, cu cele scurte, aforistice.

Acești nouă psalmi au apărut în volumul „CUVINTE POTRIVITE”, din 1927. În 1943, în volumul „ALTE CUVINTE POTRIVITE”, „PSALMUL” al 10-lea, liric împletind revolta cu ruga, reia, îmbogățind-o cu noi semnificații, tema „setei de cunoaștere” din „PSALMUL” „Tare sunt singur.”, folosindu-se de metafora copacului singuratic, acum simbol al condiției dramatice a „pribeagului”, „trecător prin timp”, dar chinuit de absolut, dar și de dorința de a fi un om obișnuit, comun: „Și-am ascultat bătaia de tictac.”// Hrănit cu piatră și-adăpat cu vânt,/ De-a fi-n vecii o streajă mă-nspăimânt./ „Mi-e foame de nisip și lut/ Și dor de apele din care n-am băut.”. Conștient că viața e măsurată de timp: „tic tac”, poate, de aceea, înalță o rugă fierbinte de a fi un om obișnuit: „M-aș umili acum și m-aș ruga:/ Înțoarce-mă, de sus, din calea mea”.

În „PSALMUL” al 11-lea, din volumul „UNA SUTĂ UNA DE POEME”, apărut în 1947, Arghezi cuprinde în imagini poetice aceeași tulburătoare dorință de apropiere de CREATOR, de pătrundere a tainelor Universului -- comparată cu necesitatea firească a ființei umane – setea și foamea: „Fără-a te și decât din presimțire,/ Din mărturii și nemărturisire,/ M-am pomenit gândindu-mă la tine/ Și m-am simțit cu sufletul mai bine.”

Apropierea de DUMNEZEU îi aduce sentimentul de eliberare, de fericire: „Poverile-mi părură mai ușoare,/ Ca după binecuvântare,/ Și-nsetoșat de tine și flămând,/ M-am ridicat în groapa mea cântând.”.

„PSALMUL” se încheie cu un sentiment de neîmplinire, nedumerire, în imagini metaforice, printr-o adresare directă către Creator: „Tu nu dai nici un bun pe jumătate/ Sau nu-l dai nicidecum/ Aceluia ce toarce și împânzește fum./ Când l-am pierdut, n-apuc să ți-l arăt/ Că mi l-ai pus adaos îndărăt.”// Stau cantre sălcii, noaptea, călătorul/ Și nu știu cine-i binefăcătorul.” Ultimele două versuri - o comparație metaforică încărcată cu multiple semnificații, aduce ca motive esențiale „noaptea” și „călătorul”, subliniind condiția vremelnică a omului.

Publicat în volumul „VERSURI” din 1950, și apoi în „FRUNZE”, din 1961, „PSALMUL” al 12-lea tratează, pe un ton bonom, motivul „MEMENTO MORI”. Recurgând la motive folclorice, Psalmistul apare în chip de FĂT-FRUMOS în căutarea ABSOLUTULUI, ajungând la concluzia imposibilității atingerii lui: „Călăre-n șa, de-a fuga pe vânt, ca Făt - Frumos,/ Am străbătut și codrii și țara-n sus și-n jos,/ Dar ajungând în piscuri, pe râpi încrucișate,/ Să birui înălțimea văzui că nu se poate.”. Zbaterea, căutarea continuă e transfigurată în imagini poetice ce aduc răzvrătirea eului liric care-și sfarmă idolul, considerându-l o piedică în calea cunoașterii, a aspirației spre absolut: „Te-am urmărit prin stihuri,



cuvinte și silabe, // Încerc de-o viață lungă, să stăm un ceas la sfat, / Și te-ai ascuns de mine de cum m-am arătat. / Oriunde-ți pipăi pragul, cu șoapta tristei rugi, / Dau numai de belciuge, cu lacăte și drugii. // Înverșunat, de piedici, să le sfărâm îmi vine; / Dar trebuie, -mi dau seama, să-ncep de-abia cu tine."

Căutător de absolut, poetul nu acceptă înfrângerea și se răzvrătește, căutând o eliberare... Umilința, ironia, revolta, acuza, lauda, venerația sunt doar câteva dintre sentimentele poetului în raport cu Divinitatea, văzută și ca formă supremă a Absolutului, formă pe care Omul nu o poate atinge. Tudor Arghezi găsește mereu resursele lirice de a transfigura poetic trăirile în imagini simbol, metafore revelatorii, cu rădăcini în imagistica culturii creștine, dar și în cea a literaturii noastre folclorice.

Pe linia literaturii tradiționalist – gândiriste, majoritatea PSALMIOR sunt structurați în catrene. Uneori, iau forma modernă, urmărind, ca și la Blaga, ideea poetică, ca în PSALMUL 9. Ritmul și rima diferă în funcție de tonalitatea impusă de tema poeziei.

PSALMII arghezieni sunt rugă și cânt, invocare și revoltă, pendulând între „credință și tăgadă”. Dialogul Psalmistului cu Dumnezeu exprimă drama cunoașterii, a aspirației spre ABSOLUT. „Drama psalmistului este aceea a congruenței între existență și cunoaștere.” – scrie Nicolae Balotă. De fapt, este confruntarea omului cu el însuși, o mistuitoare trăire, când înduioșat, când aspru, când nostalgic, când bântuit de îndoieli, dar răzvrătit, însetat de certitudini, dar, mai ales, de a cuceri absolutul. Criticul Dumitru Micu crede că PSALMII arghezieni pot fi „Simbol al aspirației geniului spre ABSOLUT”, expresie metaforică a singurătății Omului în Marele Univers, ca și în lirica bacoviană... În conștiința poetului, Dumnezeu este Absolutul, Idealul, ca și Meka pentru Emirul lui Macedonski din „NOAPTEA DE DECEMBRIE”, un ideal greu de definit, dar, mai ales, de atins, metaforic și un ideal de bunătate, omenie, pace, de perfecțiune. Relativitatea lucrurilor, caracterul trecător al vieții, teama transformată în spaima de moarte, continuă drama PSALMISTULUI singuratic și le întâlnim ca teme în volumele sale. Faptul că viața e un permanent joc cu moartea, omul fiind nevoit să se supună destinului implacabil apar transpuse poetic în „DE-A V-AȚI ASCUNS” – elegie filosofică care pleacă de la surse folclorice după unii critici – preluând atitudinea mioritică de acceptare cu seninătate a morții.

În balada „MIORIȚA”, după părerea mea, apare demnitatea sau acceptarea demnă a destinului de a fi muritori și nicidecum seninătate... În dialogul adresat, Eul liric/ poetul transmite generațiilor – folosind alegoria - că viața e un joc cu moartea pe care trebuie să-l jucăm cu demnitate: „Puii mei, bobocii mei, copiii mei! / Așa e jocul. / Îl joci în doi, în trei, / Îl joci în câte câți vrei. / Arde l-ar focul!”. Ultimul vers este o exclamație retorică, o imprecuație ce concentrează amplificând sentimentul de neputință, demnitate și revoltă față de destinul implacabil al omului, fiind singurul accent patetic de disperare și revoltă în fața morții... Construită într-o viziune de mare originalitate, poemul amestecă inefabil grația cu tristețea, umorul cu gravitatea, într-o comparație de o desăvârșită puritate. Jocul morții e același în toate regnurile, în toate straturile sociale – idee filosofică de mare circulație, pe care am întâlnit-o și la Mihai Eminescu în „SCRISOAREA I”, în leitmotivul adresat lumii: „Deși trepte osebite le-au ieșit din urna sorții, - Deopotrivă-i stăpânește raza ta și geniul morții.”

Teama, frica, groaza în fața morții sunt sentimente ce apar transpuse poetic și în „DEȘERTĂCIUNE”, dar, mai ales, în „DUHOVNICEASCĂ” în care panica intensă operează o regresivitate biologică, o apocalipsă. Sentimentul spaimei de necunoscut se transformă în groază de neant, identificat cu bezna și moartea, cu transcendența, cu mitul vieții veșnice, evocat de Biblie, groază ce crește în intensitate, culminând cu lepădarea de sine. Îl regăsim aici pe PSALMISTUL singur și pribeag, obosit drumurile grele ale cunoașterii – prima între „vicii” și „ceață”.

Monolog liric, poemul „DUHOVNICEASCĂ” aduce trăirile unui Eu liric confuz, ce încorporează însuși obiectul spaimei, dedublându-se în el, ca și la Edgard Poe: „Ce noapte groasă, ce noapte grea! / A bătat în fundul lumii cineva. / E cineva sau, poate, mi se pare. / Cine umblă fără lumină, / Fără lună, fără lumânare / Și s-a lovit de plopii din grădină?” / (...) / „S-ar putea să fie Cine – știe – Cine...” Interogațiile retorice descendente sunt așezate într-o amplă enumerație metaforică, folosind cezuri asimetrice pentru a crea atmosfera de incertitudine, de groază... Folosirea pronumelui nehotărât „cineva”, a celui interogativ „cine”, dar și a sintagmei metaforice „Cine știe Cine” nu sunt gratuite, devin metafora cuvântului „moartea”, cuvânt care, potrivit credinței populare, nu trebuie rostit, folosit direct, ci înlocuit cu alt cuvânt, ca în cazul de față.



În poem, dispare și timpul, căci întregul Univers este supus neantului: „*Toți au murit de tot.*”/ (...) / „*S-au uscat busuiocul și duzii,*”/ (...) / „*A putrezit ograda...*” Într-o viziune infantil - terifiantă a încetării oricărei forme de viață, materia însăși intră într-o degradare lentă, - remarcă Nicolae Manolescu***

Poemul se încheie dramatic: „*Am fugit de pe Cruce./ Ia-mă n brațe și ascunde -mă bine.*”, versuri care ar putea sugera fie că Eul liric/ Poetul nu găsește tăria să suporte sfârșitul, fie, apare terifianta încredere că omul, cândva, va putea să „fugă”, să înfrunte moartea/ destinul - „*Am fugit de pe Cruce*”, găsim o soluție „*ascunde-mă bine*”. E părerea mea, având în vedere că substantivul „*Cruce*” e scris cu majusculă, deci e substantiv propriu, care, în context, devine metafora „*Destinului*”/ „*Sortii*”... „*Am fugit de Destin/ Soartă*”...

„*DE CE-AȘ FI TRIST?*”, poemul din ultima perioadă de creație, folosind motivul *toamnei*, este construit pe relația viață - moarte, eliberată de sentimentele anterioare, de frica sau groaza în fața destinului implacabil: „*De ce-aș fi trist? Că pacea duioasă ți blajină/ Mă duce ca o luntre prin liniști de lumină?/ E un surâs și-n vraful de cărți, să mă alinte.*” Este un bilanț al trecerii prin lumină, exprimând zbaterea poetului de a fi creat valori spirituale eterne: „*De ce-aș fi trist? Că nu știi mai bine să frământ/ Cu sunet de vioară urciorul de pământ?/ Nu mi-e clădită casa de șită peste Trotuș,/ În pajiștea cu crânguri? De ce-aș fi trist? Și totuși...*”

Deși întreaga meditație elegiacă transmite un sentiment de împlinire, emanând lumină ca tablourile lui Rafael, ultima sintagmă „*Și totuși...*” transmite cititorului sentimentul, de data aceasta, de demnitate în fața destinului, dar de tristețe... Tot în a patra etapă de creație, în 1955, apare și „*1907 - PEISAJE*” - un ciclu de poezii de revoltă socială, creionând imaginea Răscoalei Țăranilor de la 1907. Ciclul cuprinde 40 de poezii, aparținând diferitelor genuri literare: liricul se împletește cu epicul și dramaticul, reconstituind poetic, într-o cronologie subordonată conturării atmosferei din toate momentele răscoalei. În imagini poetice sunt redată cauzele răscoalei, revolta țăranilor, înfrângerea, dar și o viziune asupra viitorului.

Poezia „*CUVÂNT ÎNAINTE*” deschide „*1907 - PEISAJE*”: „*În anii nouă sute șapte,/ Ca din senin, în marte, într-o noapte,/ S-a ridicat spre cer, din Hodivoaia,/ Și din Flămânzi, și Stănițești, văpaia.*”/ (...) / „*Așa, din sat în sat, se-ntinse/ Văpaia grânelor aprinse,*”/ (...) / „*Era să fie sărbătoare,/ Sau slujbă de înmormântare?*”/ (...) / „*Ajută, Doamne, țara-i în răscoală!*”. Imagini dramatice, portrete din ambele tabere, sunt surprinse în poezii ca: „*LIPSESC MORMINTE*”, „*PE RĂZĂTOARE*”, „*RĂZVRĂTITUL*”, „*DUDUIA*”, „*E AVOCAT*”, „*STANE, CĂPITANE*”, „*FLĂMÂNZENII*”, „*BOIERII*”, etc... Motivul doinei e prezent în multe din titluri: „*DOINĂ*”, „*DOINĂ PE FLUIER*”, „*DOINĂ PE NAI*”, „*DOINĂ DIN FRUNZĂ*”.

Drama țăranilor de la 1907, indiferența celor ce răspundeau de destinele țării, ca și viziunea asupra viitorului sunt surprinse într-o inedită și originală formă în poeziile: „*ULTIMUL ORDIN DE LA INTERNE*”, „*ÎN DEȘERT*” și-n „*EPILOG*”: „*Au câștigat ciocoi războiul lor cu țara/ Și s-au ales plugarii cu morții și ocara.*”/ (...) / „*așa, pe neștiute, pe la un miez de noapte,/ Răspunde din bordeie alt nouă sute șapte,/ Mai chibzuit, mai crâncen, nu lănced ca o turmă./ Să nu cumva să fiu cu noi.*” Un an mai târziu, în 1956, Tudor Arghezi publică un nou ciclu de 30 de poezii, intitulat „*CÂNTARE OMULUI*” - poem prometeic care înfățișează, într-o formă artistică superioară, evoluția omului în momentele esențiale ale istoriei, de la desprinderea din animalitate până la deplina conștiință de sine, conștiința puterii și misiunii sale.

În literatura universală, s-au oprit asupra evoluției omului : HESIOD în „*THEOGONIA*”, ESCHIL în „*OPRESTIA*”, LUCREȚIU în „*DE RERUM NATURA*”, VIRGILIU în „*GEORGICELE*”, OVIDIU în „*METAMORFOZE*”, dar și DANTE în „*DIVINA COMEDIE*”, MILTON în „*PARADISUL PIERDUT*”, VICTOR HOGO în „*LEGENDA SECOLELOR*” și în „*SFÂRȘITUL SATANEI*”, E.MADACH în „*TRAGEDIA OMULUI*” - operă tradusă de O. GOGA, ION HELIADE RĂDULESCU în „*ANATOLIDA*” și MIHAI EMINESCU în „*MEMENTO - MORI*” („*PANORAMA DEȘERTĂCIUNILOR*”).

După criticul TUDOR VIANU, „*CÂNTARE OMULUI*” este unul din marile poeme sociogonice ale literaturii universale, care și-a propus să evoce începuturile societății omenești și dezvoltarea ei în timp. „*CÂNTARE OMULUI*” reia motivele centrale ale dramei argheziene, desfăcute din valurile opace ale neantului și destrămării, al spaimei. Este o spovedanie, un rechizitoriu al propriului eu. Se deschide cu



poezia „UMBRA”: „Te urmăresc prin veacuri, prin vârste și milenii,/ (...) / Când, speriat și singur, târâș, printre vedenii,/ Umblai numai să cauți culcuș și să mănânci.” - imagine a omului biologic, al prigoanei.

În „NICI O SILABĂ-NTREAGĂ”, impresionează atmosfera apăsătoare a condiției vitrege: „N-aveai nici loc, nici țară, nici neam și nici un nume;/ Din vremi de vremi fuseseși gângav, pribeag și mut.”, dar și imaginea poetică a încrederii că viața va continua și într-o altă formă, chiar dacă sistemul solar ar pieri: „Din plămădirea nouă a zmârcului cu ceața/ Se va stârni, pesemne, fierbinte, iarăș viața.”

„PÂNĂ ATUNCI, „ÎMPLINIRE”, „CHEMAREA ÎNĂLȚIMII”, „EU, UMBRA”, dezvoltă tema înălțării fizice și morale, continuând cu tema muncii, dând viață unei variate game de motive ca cel al focului, mâinii, ochilor, etc. în poemele: „LA STELE”, „FLACĂRA PĂZITĂ”, „NĂSCOCITORUL”, „PE DRUM”, „MÂNA LUI”, „SĂȚI-O SĂRUT”, „A, E, I, O, U”, „ADAME”, „DAR OCHII TĂI”.

Tema cunoașterii și a limbii din „MAI SUS”, „COPIL DIN FLORI”, „NUNTA”, „DIN TAINE” încheie partea ce aduce în plan poetic imaginea „omului prigoanei”, folosind o tonalitate de uimire și admirație, specifică speciilor de odă și imn în care putem încadra poeziile enumerate. „OM CU OM”: „Un om fusese-o frunză și numai om cu om/ Au izbutit să crească și să se facă pom./ (...) / Făcându-te, din omul prigoanei, omenire.” și „NĂSCOCITORUL” fac trecerea la imaginea poetică a omului social, dezvoltând teme ca: antagonismul de clasă, războaiele nedrepte în: „TRUFAȘUL”, „PRIETENIE”, „JALE”, „LUPTĂ ȘI RĂZBOI”, dar și lupta socială în: „RÂNDUIALA”, „UN ALTUL ZISE”, „TEMEIUL NI-I FRĂȚIA”, „A MAI TRECUT O VREME”, „A FOST O NOAPTE OARBĂ”, folosind un ton critic, sarcastic, specific satirei și pamfletului.

A treizecea poezie, care încheie ciclul „CÂNTARE OMULUI” este „CEL CE GÂNDEȘTE SINGUR”: „Cel ce gândește singur și scormone lumina/ (...) / e țara lui pământul și l-a-mpletit ce cerul./ (...) / Și, în sfârșit, urmașul lui Prometeu, el, omul,/ A prins și taina mare, a tainelor, atomul./ (...) / E timpul, slugă veche și robul celui rău,/ Tu, omule și frate, să-ți fii stăpânul tău.” Măreția destinului uman e transpusă patetic în imagini vibrante. Pe bună dreptate, criticul GEORGE CĂLINESCU îl numește pe TUDOR ARGHEZI „Poet al miturilor grozave”, „al viziunii cosmice”.

Lirica lui Tudor Arghezi este expresia unui crâncen efort de cunoaștere. Poezia sa este „HOTAR ÎNALT”, este o poezie a zborului „PĂSĂRII” lui BRÂNCUȘI, al zborului sufletului către LUMINA, tulburată de neliniștea singurătății creatorului, frământat de marile întrebări existențiale, e drama PSALMISTULUI singuratic în dialogul monologat cu DUMNEZEU, exprimând drama cunoașterii și a aspirației spre ABSOLUT. Aș spune eu, OPERA lui TUDOR ARGHEZI e asemenea „CAPELEI SIXTINE” a lui MICHELANGELO, dar realizată din puterea magică a CUVINTULUI. Poezia lui e drama neputinței umane de a-și depăși destinul implacabil de trecător prin timp.... Veșnică e doar prin creația -- „nume adunat pe-o carte”, creație ce cere dăruire, topire de sine, jertfă prometeică, iubire.

Poetul TUDOR ARGHEZI e conștient că prin opera lăsată „TESTAMENT” va dăinui: „Cu tine am să fiu răsplămădit .../ În slava mea de miligram/ De praf suflat în Univers!”

NOTE:

* Nu voi folosi niciodată termenul de „INCIPIT”, mai ales la o poezie lirică. În „Suplimentul” la „Dicționarul explicativ al limbii române” „DEX - S”, al Editurii Academiei Republicii Socialiste România, București, 1988, la pagina 83, este definit sensul cuvântului: „INCIPIT” s. n. Formulă introductivă dintr-o carte tipărită sau dintr-un manuscris antic sau medieval, care cuprindea titlul lucrării și autorul. - Din lat. (hic) incipit „aici începe”. Nu-i înțeleg pe colegii noii generații, și nu numai, care acceptă fără să ia poziție toate aberațiile aduse atât în folosirea inadecvată a unor termeni, atât în teoria literară, și m-aș referi, în primul rând, la acceptarea sintagmei „figuri de stil” și pentru epitete și tropi. Ca să mă opresc doar la un exemplu; cât, mai ales, schimbarea unor termeni consacrați ai părților de vorbire și nu numai; renunțarea la diateze, etc., considerând cu „fală” că astfel au „modernizat” procesul predării! Au masacrat totul! Renunțând, mite, pentru desconggestionare, la studiul aprofundat al operelor marilor titani ai literaturii! Cum să aibă copilul/ elevul o privire generală asupra creației unui scriitor - poet, studiind doar o, sau cel mult, două poezii??? Unii scriitori contemporani, poate talentați, uitând că valoarea lui, a operei lui, o va da „timpul”, încearcă, mai rău ca în comunism, prin procese calomnioase și nu numai, să minimalizeze, chiar să detroneze marile valori ale literaturii române. Mihail Kogălniceanu în „INTRODUȚIE” la „Dacia Literară”, în 1840 scria: „vom critica cartea și nu persoana!”

** Psalm/ Psalmi, s. m. = TERMEN VETEROGREC = PSALMOS - compoziție muzicală, interpretată la psalterion;

1. Compoziție poetică biblică, specifică vechilor evrei, care o citeau cu acompaniament de harpă, de unde a trecut și în biserica creștină; Fiecare dintre cânturile sacre ale poporului evreu, care alcătuiesc una dintre cărțile canonice ale „VECHIULUI TESTAMENT” - „PSALMII LUI DAVID”, joacă un rol însemnat în ceremoniile religioase, atât evreiești, cât și creștine.

2. Imn, cântec de factură religioasă, dar și odă, poezie lirică;

AVRAM IANCU - 200!



Nr.2(42/februarie 2024)

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889



3.Text poetic compus din mai multe versuri ce aparțin unui număr de patru genuri literare principale. În literatura laică, Psalmul denumește o specie de *poezie filosofică*, în care sunt exprimate, de cele mai multe ori, *dileme existențiale, ca raportul Om - Divinitate*. În această categorie intră „PSALMII ARGEZIENI”, situați „între credință și tăgadă”.

*** N. Manolescu, „T. ARGHEZI, POETNERELIGIOS” în Volumul „TEME”, Cartea Românească, p. 160

Lucia-Elena LOCUSTEANU
Cluj-Napoca, ianuarie 2024